فصلنامه توسعه اجتماعی (توسعه انسانی سابق)، دوره ۱۹، شماره ۳، بهار ۱۴۰۴، صفحات ۱۱۰-۷۹

توسعه رفاه اجتماعی در مناطق روستایی شهرستان دشتی با تأکید بر رویکرد جامعه‌شناختی

سیده عذرا حسینیان‌پور[۱]، دکتر غلامرضا جعفری‌نیا[۲]، دکتر انسیه ماهینی[۳]

تاریخ وصول: ۱۴۰۳/۱۲/۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۲/۲۳

چکیده:

هدف این مقاله توسعه رفاه اجتماعی در مناطق روستایی شهرستان دشتی با تأکید بر رویکرد جامعه‌شناختی می‌باشد روش پژوهش از نظر هدف توسعه‌ای و از نظر نوع داده کیفی با رویکرد اکتشافی است که از روش تحلیل مضمون مصاحبه استفاده شد. جامعه آماری شامل مدیران و متخصصان حوزه روستایی در حوزه شهرستان دشتی بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و اصل اشباع نظری به ۱۵ نفر بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل مضمون در نرم‌افزار MAXQDA انجام شد. نتایج تحقیق نشان داد که در تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه در قالب ۴۹ مقوله اصلی بررسی شدند که هر کدام شامل ابعاد و شاخص‌های متعددی بود که با مشخص کردن مقوله‌های شرایطی، تعاملی ـ فرآیندی، پیامدی به ابعاد اساسی برای شکل‌گیری اولیه چارچوب مفهومی تحقیق تعیین شد. در نهایت پیامدهای اقتصادی، پیامدهای اجتماعی، پیامدهای فرهنگی، پیامدهای زیست‌محیطی، پیامدهای زیرساختی، موانع زیست‌محیطی، موانع اقتصادی، موانع اجتماعی، موانع حمایتی، موانع فرهنگی، موانع زیرساختی و موانع مدیریتی و سازمانی که همان برون‌داد الگو محسوب می‌شوند، به‌عنوان مقوله‌های پیامدی مطرح شدند.

مفاهیم کلیدی: *رفاه اجتماعی، توسعه روستایی، زیست‌محیطی، شهرستان دشتی*

---

[۱] دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران
hosseinpour.1355@gmail.com

[۲] دانشیار جامعه‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران (نویسنده مسئول)
jafarinia_reza@iaubshehr.ac.ir

[۳] استادیار گروه معارف اسلامی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران nc1388@hotmail.com

مقدمه و بیان مسأله

امروزه متناسب با مباحث جامعه‌شناسی روستایی مشخص شده است که اگر جوامع روستایی در زندگی خود، رفاه کافی نداشته باشند، رفاه اجتماعی روستاییان کم باشد و حیات مطلوب اجتماعیشان تحقق نیافته باشد، ممکن است علاقه و تعلق به اجتماع روستایی و مشارکت در اجتماع کاهش یابد یا زندگی با کیفیت و رضایت اندکی ادامه یابد (*Bergen, 2000: 176*). رفاه اجتماعی روستایی نیز دربرگیرنده مجموعه‌ای از تدابیر و پشتیبانی‌های اجتماعی است که با تکیه بر مشارکت افراد روستایی و نهادهای دولتی و غیردولتی درگیر در مناطق روستایی، برای پیشبرد برنامه‌های توسعه روستایی، پاسخگویی به نیازهای ساکنان مناطق روستایی و حفظ شأن و کرامت انسانی آنها صورت می‌گیرد (*Lee, 2002: 35*). بر اساس راهبردهای توسعه از پایین به بالا، توجه به وضع رفاهی قشر محروم که نمود آن روستائیان هستند باید در اولویت برنامه‌ریزی‌های توسعه قرار گیرد. رفاه اجتماعی و تأمین آن در مناطق روستایی از ارکان اصلی توسعه پایدار روستایی بوده و جزء مباحث مهم برنامه‌ریزی توسعه روستایی به شمار می‌آید که در سایه آن می‌توان مواردی چون نابرابری‌ها، عدالت و فقر را در این نواحی کاهش داد و نبود آن می‌تواند توسعه این مناطق را با چالش مواجهه کند (*Mehrabani, 2012*). عوامل مختلفی مانند عوامل اقتصادی، محیطی و اقلیمی، اجتماعی، روانشناختی و نهادی، تأثیر بسزایی در ارتقای رفاه اجتماعی در مناطق روستایی دارند. رفاه اجتماعی مردم و مکان‌های روستایی به عوامل زیادی از جمله دسترسی به خدماتی مانند آموزش و بهداشت، سلامت، محیط طبیعی، امنیت، و انجمن‌های قوی وابسته است. در سکونت‌گاه‌های روستایی رفاه اجتماعی را می‌توان در ابعاد گوناگون اقتصادی، اجتماعی و مکان زیست ارزیابی کرد. عوامل محیطی، اقلیمی و جغرافیایی همانند درجه حرارت، میزان بارندگی، کیفیت منابع آب کشاورزی، کیفیت منابع آب و خاک، شیب زمین، جنس زمین و ... بر رفاه اجتماعی تأثیرگذار است. اقلیم را به راحتی می‌توان مهم‌ترین عامل تأثیرگذار در زندگی انسان و حیات جوامع انسانی قلمداد نمود. زیرا از یک طرف، محیط زیست کره زمین به‌عنوان گهواره زیست بشر و عامل اصلی جهت‌دهی به زیست انسان معلول اقلیم کره زمین محسوب می‌شود و از طرف دیگر همین محیط زیست عامل اصلی جهت‌دهی به فعالیت‌های گروه‌های انسانی به‌ویژه در بخش اقتصادی است و حتی الگوهای سکونت انسانی و پراکندگی جمعیت، فرهنگ و رفتارهای اجتماعی انسان بیشتر از الگوهای اقلیمی تبعیت می‌کنند (*Valigholizadeh, 2019:162*). عوامل روانشناختی تأثیرگذار در رفاه اجتماعی شامل دسترسی به خدمات اجتماعی، منزلت اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، خلاقیت و انگیزش، اعتماد

به نفس، خودکارآمدی و ... است. همچنین احساس نیاز مداوم برای ارتقای مهارت‌ها، توانمندی‌ها و ظرفیت‌های فردی و جمعی را می‌توان جزء شاخص‌های رواشناختی تأثیرگذار بر رفاه اجتماعی دانست. رفاه اقتصادی شامل اشتغال، درآمد مناسب و ... است. منابع و زیرساخت‌ها و قدرت اقتصادی نواحی روستایی و ساکنان آن محورهای رفاه اجتماعی به شمار می‌آیند. دسترسی محدود به منابع و امکانات اقتصادی، ضریب پایین اشتغال و فقدان درآمد کافی، فقر اقتصادی را به دنبال دارد که نشانگر ضعف شاخص‌های سلامت و رفاه اجتماعی است. این امر به نوبه خود نگرانی و احساس محرومیت را شدت می‌بخشد. از نظر اجتماعی، مشارکت و دسترسی به خدمات نقش اساسی در توسعه روستاها دارند و این موضوع در ارتقای رفاه اجتماعی و شاخص‌های کیفیت زندگی اهمیت ویژه‌ای دارد، که خود سبب تسریع فرایند توسعه و رضایت از زندگی در اجتماع محلی می‌شود. رفاه اجتماعی و متغیرهای تأثیرگذار در آن از طرف نظریه‌پردازان و پژوهشگرانی مختلفی بررسی شده است. به باور آدام اسمیت، رفاه اجتماعی در سایه و سازوکارهای فرآیند طبیعی اقتصاد آزاد برای آحاد ملت به دست می‌آید و دخالت دولت در پروسه اقتصاد به ضرر رفاه اجتماعی است. به زعم پارتو، زمانی باید از رفاه اجتماعی به معنی واقعی کلمه سخن گفت که بهبود وضع زندگی افراد (دست کم یک نفر) به بدترشدن وضع افراد دیگر (حتی یک نفر) نینجامد (*Bagheri, 2013:56*).

نظریات کینز را می‌توان نقطه الحاق سایر نظرات رفاه اجتماعی و یا منافع عمومی دانست. زیرا وی ضمن حمایت از بخش خصوصی و بازار، از نقش دولت نیز غافل نبوده است. به نظر راولز، بحث رفاه اجتماعی از آگاهی ما تأثیر می‌پذیرد. وی معتقد است اگر بخواهیم عدالت و رفاه عمومی را برقرار کنیم، باید بر اساس میزان اطلاعات‌مان از جامعه دست به عمل بزنیم (*Heydari Sarban & et. al, 2016:133*). به باور آمارتیاسن، رفاه اجتماعی در قالب کارکردها و توانایی‌ها، ظاهراً راهی معقول برای اجتناب از دو برداشت عینی‌گرایی و ذهنی‌گرایی مطلق است. همچنین، ایشان یک متغیر مهم در رفاه اجتماعی را آزادی افراد دانسته که هر گاه به آزادی توجه نشود، رفاه اجتماعی آنها کاهش می‌یابد. به‌طور کلی، آمارتیاسن مباحث اقتصادی را در زمینه‌های اجتماعی مطرح کرده و اعتقاد دارد که بدون در نظر گرفتن یکی از این دو بعد، نمی‌توان به رفاه اجتماعی پایدار دست یافت (*Amartya Sen, 2013*). ولادمیر داخین محقق روسی درباره ارتباط رفاه اجتمالی و توسعه معتقد است که رفاه اجتمالی، اساس تمامی پارامترهای توسعه است و کیفیت آن می‌تواند تنوع و تفاوت‌های توسعه را توجیه نماید (*Akbarian Rounizi & et.al, 2015:216*).

از آنجاکه یکی از اهداف برنامه‌ریزی اجتماعی، دستیابی به رفاه اجتماعی است و ایجاد آن یکی از مهم‌ترین دغدغه‌ها دولت‌مردان در جهان کنونی به شمار می‌رود، بررسی شاخص‌های رفاه اجتماعی در نواحی روستایی و شناخت عوامل تأثیرگذار بر آن‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است؛ همچنین بر اساس اغلب پژوهش‌های انجام شده، نواحی روستایی کشورهای در حال توسعه از جمله ایران در قیاس با مناطق شهری از لحاظ بیشتر شاخص‌های رفاهی (درآمد، مسکن، اشتغال، آموزش، مشارکت، دسترسی‌ها و جز آن) ضعیف‌ترند، توجه به ارزیابی شاخص‌های رفاه اجتماعی در روستاهای کشور، اهمیت زیادی دارد و همچنین اینکه تا کنون پژوهشی با عنوان دقیق بررسی عوامل مؤثر بر ارتقاء رفاه اجتماعی در مناطق روستایی؛ مورد مطالعه: روستاهای شهرستان دشتی در جامع دانشگاهی کشور انجام نشده است. اندک پژوهش‌های مرتبطی که در ارتباط با رفاه اجتماعی بوده اند بیشتر بر موضوع شاخص‌های اقتصادی و رفاه اقتصادی تأکید کرده‌اند. موضوع رفاه اجتماعی روستائیان و شاخص‌های مربوط به آن در این پژوهش‌ها مورد بررسی قرار نگرفته است. لذا این پژوهش با شناخت این موضوع و درک خلاء پژوهشی در این زمینه به بررسی عوامل مؤثر بر ارتقاء رفاه اجتماعی در مناطق روستایی؛ مورد مطالعه: روستاهای شهرستان دشتی می‌پردازد؛ و سعی دارد با بهره‌گیری از اساتید متخصص و کارشناسان و مدیران به راهبردها و راهکارهای مؤثر در زمینه موضوع مورد بررسی برسد و به جامعه هدف تعمیم دهد. با توجه به اهمیت موضوع، این پژوهش به عوامل مؤثر بر ارتقاء رفاه اجتماعی در مناطق روستایی در روستاهای شهرستان دشتی می‌پردازد.

پیشینه پژوهش

الف) تحقیقات داخلی

گراوندی (۱۳۹۹)، در پژوهشی با عنوان رفاه اجتماعی روستایی؛ معرف‌ها و سنجش عوامل مؤثر بر آن (مورد پژوهی: روستاییان دهستان منصور آقایی روانسر) بیان کردند که بر اساس یافته‌ها، رابطه مثبت و معنی‌داری نیز بین سن، تحصیلات و میزان درآمد با رفاه اجتماعی روستایی وجود دارد، به گونه‌ای که با افزایش هر کدام از این متغیرها، میزان رفاه اجتماعی روستایی نیز افزایش می‌یابد. بر اساس یافته‌های استخراج شده سه متغیر سن، سطح تحصیلات و درآمد ماهیانه خانوار، ۳۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته رفاه اجتماعی روستایی را تبیین می‌نمایند.

طهموری و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهشی به رفاه اجتماعی روستایی؛ معرف‌ها و سنجش عوامل مؤثر بر آن (مورد پژوهی: روستاییان دهستان منصور آقایی روانسر) پرداخته است. در این پژوهش روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه بود. طبق یافته‌ها، از بین شاخص‌های رفاه اجتماعی روستایی: شاخص‌های رضایت شغلی، انسجام و مشارکت اجتماعی به ترتیب در اولویت اول تا سوم جای گرفتند. علاوه بر این یافته‌ها نشان داد تفاوت‌های معنی‌داری بین میزان رفاه اجتماعی روستایی از لحاظ جنسیت، وضعیت تأهل و سطح تحصیلات افراد وجود دارد.

حیدری ساربان و مؤمنی (۱۳۹۹)، در پژوهشی به اثرات حکمروایی خوب بر بهبود شاخص‌های رفاه اجتماعی مناطق روستایی، مطالعه موردی: شهرستان فریدن پرداخته‌اند. این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی و به روش توصیفی ـ تحلیلی و از نوع همبستگی است. نتایج همبستگی پیرسون نشان داد میان تمام متغیرهای حکمروایی خوب و رفاه اجتماعی رابطه متوسط تا قوی وجود دارد. در رگرسیون چندگانه نیز متغیرهای (حکمروایی خوب) ۶۱ درصد از میزان واریانس (رفاه اجتماعی) را پیش‌بینی می‌کند. در این بین متغیر مسئولیت‌پذیری با ضریب بتای ۰/۳۰۰ بیشتر از سایر متغیرها در بهبود شاخص‌های رفاه اجتماعی تأثیر دارد. می‌توان این‌گونه عنوان کرد که احساس مسئولیت مدیران محلی طبق الگوی حکمروایی خوب باعث افزایش سطح رفاه اجتماعی روستاهای شهرستان فریدن می‌شود.

اعظمی و هدایتی‌نیا (۱۳۹۷)، در پژوهشی به تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر رفاه اجتماعی مناطق روستایی شهرستان کرمانشاه: مورد مطالعه دهستان بالادربند پرداخته‌اند. این پژوهش به روش کمی و با استفاده از ابزار پرسش‌نامه انجام گرفت. یافته‌ها نشان داد که مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی از جمله اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی و آگاهی و شناخت تبیین‌کننده ۵۱ درصد از تغییرات پراکنش رفاه اجتماعی بودند.

وفائی و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی به ارزیابی رفاه اجتماعی و همگرایی رفاه استان‌های ایران برای سنجش توسعه مناطق ایران پرداخته‌اند. نتایج نشان داد استان‌های کرمانشاه، کهگیلویه و بویر احمد و مازندران به سمت متوسط رفاه استان‌ها همگرا شده و استان‌های آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل، بوشهر، خراسان رضوی، خراسان شمالی، سمنان، سیستان و بلوچستان، قم، گلستان، لرستان و هرمزگان از متوسط رفاه واگرا شدهاند؛ همچنین اکثر استان‌های ایران دارای رفاه پایین‌تری نسبت به میانگین جامعه می‌باشند. لذا عملکرد سیاست‌گذاران در این حوزه برای توسعه متوازن رفاه مناطق مناسب نبوده است.

سلیمانی و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی به بررسی نقش توسعه گردشگری روستایی بر ارتقای شاخص‌های رفاه اجتماعی (مطالعه موردی: روستاهای گردشگری استان آذربایجان شرقی) پرداخته‌اند. این تحقیق از لحاظ هدف، توسعه‌ای و از لحاظ ماهیت، توصیفی ـ تحلیلی و نیز از نوع همبستگی است. نتایج پژوهش نشان داد گردشگری روستایی نقش عمده‌ای در بهبود وضعیت شاخص‌های رفاه اجتماعی دارد. در این زمینه اقدام به بررسی ۱۱ متغیر مرتبط با رفاه اجتماعی روستایی گردیده. به‌طوری که همبستگی بین گردشگری و تقویت شاخص‌های رفاه اجتماعی در نه فرضیه از یازده فرضیه مورد آزمون به اثبات رسید و در این ارتباط، میزان P محاسبه شده بین مؤلفه‌های رفاه اجتماعی و گردشگری روستایی سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ را نشان داد. از طرف دیگر، نتایج آزمون من وایت نی نشان داد که ارتباط بین گردشگری و مؤلفه‌های رفاه اجتماعی در روستاهای توریستی بیشتر از روستاهای عادی بوده است.

وفائی و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان بررسی همگرایی رفاه اجتماعی استان‌های ایران با استفاده از تکنیک غیر خطی استار فضایی بیان کردند که بین استان‌هایی که دارای اثرات فضایی نیستند، همگرایی وجود دارد و سرعت همگرایی در بین این گروه از استان‌ها برابر با ۳/۱۲۸۹ است. همچنین، نتایج حاکی از آن است که بین استان‌هایی که در آنها اثرات فضایی مشاهده می‌شود، همگرایی وجود ندارد.

ب) تحقیقات خارجی

Alemu (2023)، در پژوهشی با عنوان اندازه‌گیری شدت استراتژی‌های تنوع معیشت روستایی و تأثیرات آن بر رفاه خانوارهای روستایی: شواهدی از منطقه گوندار جنوبی، ایالت منطقه‌ای آمهارا، اتیوپی بیان کردند که درآمد حاصل از تولیدات گیاهی و دامی مهم‌ترین عامل (۹۷.۷۴ درصد) در تنوع معیشت در منطقه مورد مطالعه است. شاخص تنوع سیمپسون (۰.۴) نشان می‌دهد که تنوع معیشت کمتری در منطقه مورد مطالعه وجود دارد. نتایج رگرسیون مدل توبیت نشان داد که تحصیلات، اندازه خانواده، آبیاری، حفاظت از خاک، خدمات ترویجی، دام و تسهیلات زیربنایی بر شدت تنوع معیشت تأثیر می‌گذارند. همچنین، نتایج رگرسیون چندگانه نشان داد که تنوع معیشت تأثیر مثبتی بر رفاه خانوارهای روستایی دارد. این مطالعه نتیجه‌گیری می‌کند که برای بهبود معیشت و رفاه خانوارهای روستایی، استراتژی‌های معیشتی متنوع باید با تسهیل فعالیت‌های مزرعه از طریق دسترسی به نهاده‌ها، طرح‌های آبیاری و زیرساخت‌ها و فعالیت‌های خارج از مزرعه افزایش یابد.

Kandulu (2023)، در پژوهشی با عنوان بهبود رفاه اجتماعی خانوارهای روستایی در جنوب آسیا و آفریقا از طریق مداخلات مؤثر توسعه روستایی بیان کردند که: ۱) برنامه‌های توسعه روستایی در مقیاس جامعه ممکن است بهتر از طرح‌های توسعه روستایی در مقیاس بزرگ عمل کنند. ۲) سرمایه‌گذاری‌ها و سیاست‌های توسعه روستایی باید تأثیرات را بر مجموعه وسیعی از پیامدهای رفاه اجتماعی بین بخشی روستایی در نظر بگیرند. ۳) بسته‌های سیاستی چند هدفه تکمیلی که پیش‌بینی اثرات نامطلوب غیر عمدی مداخلات توسعه روستایی را پیش‌بینی می‌کنند، ممکن است بهتر از مداخله تک‌هدفه عمل کنند. ۴) مداخلات سیاستی هدفمند و متناسب که ویژگی‌های ناهمگون خانوار و پویایی جنسیتی را در نظر می‌گیرند ممکن است بهتر از مداخلات جهانی عمل کنند.

Arleskog & Rolandssson (2023)، در پژوهشی با عنوان ایجاد مکانی برای رفاه پایدار در محیط‌های روستایی بیان کردند که الگوهایی را در حالت‌های ذهنی نوآورانه شکل می‌دهد که اقدامات مدیران دارایی را هدایت می‌کند، زیرا آنها رفاه مشروع و پایدار در محیط‌های روستایی ایجاد می‌کنند. یافته‌ها همچنین نشان می‌دهد که مکان‌سازی، ساخت و شکل‌دهی روزانه مکان‌ها، در سازمان‌های رفاهی ممکن است به شناخت موجود مناطق روستایی به‌عنوان مناطق حاشیه‌ای یا مکان‌های فاقد اولویت ادامه دهد و تمایز بین مرکز و حاشیه را بازتولید کند.

Wolf & et. al (2023)، در پژوهشی با عنوان اثرات بولسا فامیلا بر رفاه روستایی بیان کردند که در دراز مدت، علاوه بر این که تأثیرات برنامه بولسا فامیلیا ملایم‌تر می‌شود، و نیاز است که انتقال‌ها از برنامه بولسا فامیلیا به سیاست‌های بازار کار در مناطق روستایی مرتبط شود. اثرات مخارج عمومی واقعی در برنامه بولسا فامیلیا بر خانواده‌های روستایی در مناطق برزیل، با در نظر گرفتن خانواده‌های روستایی، کم، اما مثبت و بیشتر از وحدت است، که فرضیه راهنمای تحقیق را تأیید می‌کند.

More & et. al (2022)، در پژوهشی با عنوان ثبت اجتماعی یکپارچه: مسیری بالقوه برای ارائه کارآمد رفاه روستایی بیان کردند که جامعیت و صحت ثبت با انجام یک بررسی اولیه از ۱۰۲ خانواده تصادفی تأیید می‌شود. ۷۶٪ از خانواده‌های بررسی شده در پشته اولیه یافت می‌شوند، و از این میان حدود ۵۶٪ از خانواده‌ها با ترکیب خانواده دقیقاً مشابه پیدا شده‌اند. مطالعه همچنین راه‌هایی را برای بهبود جامعیت، صحت ثبت نام از طریق ارگانیک در شبانه‌روزی شهروندان پیشنهاد می‌کند این پژوهش نیز توسعه رفاه اجتماعی در مناطق روستایی شهرستان دشتی با تأکید بر رویکرد جامعه‌شناختی می‌باشد.

در جمع‌بندی کلی بررسی سوابق موضوع می‌توان گفت که گروهی از مطالعات با نگاهی چند سو نگرانه موضوع، رفاه اجتماعی روستایی را بررسی نموده‌اند. اکثر پژوهش‌ها به صورت کلی به موضوع رفاه اجتماعی در مناطق روستایی پرداخته‌اند و نتایج پژوهش‌ها به صورت کلی مطرح شده است. نتایجی که قابل تعمیم به مناطق روستایی شهرستان‌های دیگر با شرایط اجتماعی و اقتصادی متفاوت است. در صورتی که هر شهرستان در هر منطقه‌ای شرایط اقتصادی و اجتماعی خاص خود را دارد. نتایج باید فقط مختص به همان شهرستان باشد. از این روی در تحقیق حاضر سعی شد با استفاده از شاخص‌های کلیدی ارائه شده در این پژوهش‌ها و با بهره‌گیری از یک چارچوب جامع به موضوع ورود کند. لذا پژوهش حاضر با درک این خلأ پژوهشی به‌صورت کاملاً عملیاتی به تبیین جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر رفاه اجتماعی در مناطق روستایی شهرستان دشتی می‌پردازد.

روش‌شناسی پژوهش

از منظر روش‌شناسی، روش تحقیق از نوع کیفی برای دستیابی به عوامل مؤثر بر رفاه اجتماعی می‌باشد، به شکلی که از روش تحلیل مضمون استفاده شد. در پژوهش حاضر به منظور استخراج مؤلفه‌ها و طراحی الگوی پارادایمی عوامل مؤثر بر رفاه اجتماعی روستایی از نظریه بنیانی بهره‌گرفته شد. پژوهش در قالب یک مطالعه میدانی، در محل مورد بررسی به شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر رفاه اجتماعی مناطق روستایی برای ارائه یک مدل توسعه اجتماعی مناطق روستایی می‌پردازد. نتایج این پژوهش می‌تواند مورد استفاده ادارات و نهادهای متوّلی رفاه اجتماعی شهرستان دشتی قرار گیرد. از طرف دیگر روش تحقیق از نوع کیفی برای دستیابی به یک الگوی عاومل می‌باشد، محدوده موضوعی تحقیق حاضر تحلیل جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر ارتقاء رفاه اجتماعی در مناطق روستایی شهرستان دشتی است. همچنین محدوده مکانی تحقیق حاضر مناطق روستایی شهرستان دشتی است که نقشه آن در قالب شکل ۱ و ۲ ارائه شده است. محدوده زمانی تحقیق حاضر از مهر ۱۴۰۲ تا تیر ماه ۱۴۰۳ است. محدوده انسانی نیز در برگیرنده خبرگان در سازمان‌های مختلف مرتبط با رفاه اجتماعی در مناطق روستایی است. جامعه این پژوهش در برگیرنده افرادی است که در موضوع مسائل جامعه‌شناختی و رفاه اجتماعی و به‌طور کلی توسعه روستایی در شهرستان دشتی و شهرستان دشتی دارای تجربه غنی هستند (مصاحبه نیمه ساختار یافته) در این تحقیق، مدیران و متخصصان حوزه روستایی در حوزه شهرستان دشتی مشارکت دارند. مهم‌ترین ویژگی خبرگان، داشتن تجربه و دانش یا تخصص مرتبط است. در واقع، جامعه

آماری تحقیق حاضر مسئولین حوزه معاونت اجتماعی استانداری، مسئولین و مدیران حوزه توسعه روستایی، برخی کارشناسان فعال در حوزه اجتماعی روستاها و برخی دستگاه‌های اجرایی فعال در حوزه مسائل اجتماعی روستاهای شهرستان دشتی و همچنین برخی اساتید جامعه‌شناسی دانشگاه‌های استان (دانشگاه خلیج فارس، دانشگاه پیام نور و دانشگاه‌های آزاد استان) می‌باشند که بالغ بر ۲۹ نفر بودند. در تحقیق حاضر نیز نمونه‌گیری با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند شروع و بر اساس نمونه‌گیری نظری تا اشباع داده‌ها ادامه یافت. در واقع، بر اساس نمونه‌گیری هدفمند سعی شد افرادی که حامل تجربه‌های مرتبط با موضوع و مسئله و پرسش‌های تحقیق بودند انتخاب شوند. مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری استفاده شد که شامل ۱۵ نفر از مدیران، مسئولین، کارشناسان و اساتید دانشگاهی فعال در حوزه مسائل اجتماعی مناطق روستایی استان بودند. حجم نمونه مطابق روند مطالعات کیفی در حین کار مشخص شد و در این مرحله مشارکت‌کنندگان با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب خواهند شد. در این پژوهش با ۱۵ مشارکت‌کننده مصاحبه انجام شد. بعد از انجام ۱۵ مصاحبه عوامل اصلی و فرعی در مصاحبه‌های قبلی تکرار شد. در بخش کمی و بحث اثرسنجی ابعاد، شاخص‌ها و مؤلفه‌ها اثرگذر بر آن توسط مصاحبه‌شوندگان مورد بررسی قرار گرفت. برای شناسایی مؤلفه‌ها و شاخص‌های یاد شده از طریق مصاحبه‌های عمیق و اکتشافی به‌صورت انفرادی با خبرگان و نخبگان داده‌های کیفی لازم جمع‌آوری شد. تحلیل داده‌های پژوهش از طریق تحلیل مضمون انجام شد. در این طرح مراحل تحلیل داده‌های کیفی گردآوری شده از طریق کدگذاری باز و کدگذاری محوری در نرم‌افزار *MaxQDA* انجام شد.

یافته‌های پژوهش

۱- کدگذاری مصاحبه‌شوندگان

با بهره‌گیری از نظریه بنیانی، از طریق سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی داده‌های حاصل از مطالعه، تجزیه و تحلیل شدند. البته، در پژوهش حاضر، جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها به صورت همزمان انجام شد. پس از انجام مصاحبه‌ها و رسیدن به نقطه اشباع و برخورد با داده‌های تکراری، کار جمع‌آوری داده‌ها پایان یافت. سپس این اطلاعات بر اساس مراحل ذکر شده در نظریه بنیانی تجزیه و تحلیل شدند. در مرحله اولیه کدگذاری باز، اطلاعات جمع‌آوری شده سطر به سطر مطالعه شده و مفاهیم مستتر در آن‌ها به شکل کد استخراج شد. در مرحله دوم این کدگذاری، مفاهیم مشترک و مشابه از نظر معنایی در قالب مقوله‌های عمده، طبقه‌بندی شدند.

جدول ۱: کد اختصاص یافته به مصاحبه‌شوندگان در روش کدگذاری

Table 1: *Codes Assigned to Interviewees in the Coding Method*

ردیف	کد مصاحبه‌شونده	محل فعالیت	تعداد مضمون هر مصاحبه
Row	*Interviewee Code*	*Place of Activity*	*Number of Topics for Each Interview*
۱	کد ۰۱*I*	مسئول برنامه و بودجه توسعه روستایی	۴۰
۲	کد ۰۲*I*	معاون اسبق مدیریت امور رفاه اجتماعی استان	۳۸
۳	کد ۰۳*I*	مدیر توسعه روستایی و پژوهشگر	۲۹
۴	کد ۰۴*I*	مدیر عامل و عضو هیئت مدیره شرکت تعاونی روستایی	۳۶
۵	کد ۰۵*I*	مدیر عامل اتحادیه روستایی و مسئول حقوق	۲۴
۶	کد ۰۶*I*	کارشناس توسعه روستایی	۲۵
۷	کد ۰۷-*I*	رئیس اداره سرمایه‌گذاری توسعه روستایی شهرستان	۲۷
۸	کد ۰۸*I*	مسئول مطالعات مدیریت رفاه اجتماعی	۲۹
۹	کد ۰۹*I*	مدیر امور روستایی و فعال جامعه‌شناسی روستایی	۲۳
۱۰	کد ۱۰*I*	مدیر اتحادیه شرکت‌های تعاونی روستایی	۲۴
۱۱	کد ۱۱-*I*	استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر	۲۸
۱۲	کد ۱۲-*I*	استاد دانشگاه آزاد اسلامی شهرستان دشتی	۲۷
۱۳	کد ۱۳-*I*	استاد فعال حوزه توسعه روستایی و ترویج دانشگاه خلیج	۲۵
۱۴	کد ۱۴-*I*	استاد جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی بوشهر	۳۶
۱۵	کد ۱۵-*I*	استاد دانشگاه پیام نور شهرستان دشتی	۲۵
		تعداد کل	۴۳۶

به‌طور کلی ۴۳۶ مفهوم از داده‌های حاصل از مصاحبه و ۴۹ مقوله نیز به دست آمد. در مرحله بعد یعنی کدگذاری محوری، مقوله‌های به دست آمده، بر اساس سه وجه شرایطی، تعاملی/ فرآیندی و پیامدی طبقه‌بندی شدند. سپس در مرحله کدگذاری انتخابی با توجه به آنچه که در نظریه بنیانی به‌عنوان "خط داستان" مرسوم است، ارتباط منطقی بین مقوله‌ها در قالب ابعاد سه‌گانه فوق و براساس پدیده (مقوله محوری)، مورد بحث و بررسی قرار گرفت و در نهایت چارچوب مفهومی به‌دست آمده از ترکیب نتایج، ارائه شده است برای تحلیل داده‌های کیفی از روش تحلیل مضمون استفاده شد.

۲- کدگذاری باز

در ارتباط با تحلیل مفهوم‌سازی داده‌های حاصل از مصاحبه با نمونه‌های مورد مطالعه (مرحله اول کدگذاری باز) با توجه به مصاحبه‌های انجام شده و همچنین تحلیل کدگذاری‌های صورت گرفته در نرم‌افزار مکس کیودا می‌توان بیان کرد که تعداد ۴۳۶ مضمون تشکیل شد.

جدول ۲: مقوله‌های حاصل از تحلیل مفاهیم استخراج شده (مرحله دوم کدگذاری باز)

Table 2: *Categories Resulting From the Analysis of Extracted Concepts (Second Stage of Open Coding)*

کد مرتبط	مضمون (مفهوم)	مقوله‌ها
Related Code	*Concept*	*Categories*
Q01-I01	سختی‌ها و چالش‌های زندگی روستایی	عوامل اجتماعی ـ فرهنگی
Q01-I02	معاشرت‌های فرهنگی ـ اجتماعی با جامعه روستایی	
Q01-I01	عدم مشارکت اجتماعی و آگاهی	
Q01-I02	فرهنگ و خرده فرهنگ‌ها	
Q01-I08	شرایط جامعه‌شناسی زندگی روستایی	
Q01-I09	روابط بین فردی	
Q01-I12	رسومات عرفی روستاها	
Q01-I15	فرهنگ‌ها و سنت‌های روستایی و داستان‌های آن‌ها	
Q01-I07	مسئولیت‌پذیری اجتماعی	
Q01-I11	نگرش تک‌بعدی به مسائل	
Q01-I11	شغل و فرهنگ و آداب و رسوم طایفه‌ای	
Q01-I01	تجربه زندگی در طبیعت	ماهیت و شرایط زندگی
Q01-I01	رویت جلوه‌های طبیعی و انسانی زندگی روستایی	
Q01-I05	آشنایی با جامعه روستایی	
Q01-I11	آشنا شدن با شرایط و نحوه زندگی روستایی	
Q01-I15	ماهیت زندگی روستایی بر اساس منبع درآمد و تعاملات	
Q01-I07	قابلیت‌ها و هنرهای خاص روستائیان	شغل و قابلیت
Q01-I14	شغل و محل زندگی روستایی	
Q01-I15	غذاهای کاملاً طبیعی و ارگانیک دامی	محصولات لبنی و غذاها
Q01-I13	تولید انواع لبنیات محلی و روستایی	
Q01-I02	غذاها و لبنیات‌های محلی	
Q01-I06	غذاهای سنتی منطقه	

کد مرتبط	مضمون (مفهوم)	مقوله‌ها
Related Code	*Concept*	*Categories*
Q02-I01	غذاهای سنتی	
Q02-I02	تهیه غذاهایی سنتی و روستایی	
Q02-I04	تولیدات محصولات لبنی	
Q02-I06	غذاهای سنتی و ارگانیک روستایی	
Q02-I09	غذاهای محلی ـ سنتی در طبیعت	
Q01-I01	آشنایی با غذاهای روستایی	
Q01-I06	صنایع دستی روستایی و امکانات سنتی	
Q01-I07	صنایع دستی و ترویج آثار هنری روستاها	
Q02-I07	کشاورزی و دامپروری سنتی	صنایع دستی
Q02-I09	تعاملات ابتدایی بین مردم	
Q01-I04	تولیدات و محصولات کشاورزی	
Q01-I02	الگوی زندگی سالم و طبیعی	
Q01-I02	سبک زندگی روستایی	
Q01-I02	دسترسی راحت و هزینه پایین	
Q01-I03	شیوه زندگی باستانی انسان	
Q01-I03	حیات اقتصادی و اجتماعی روستایی	
Q01-I03	کمپینگ در مناطق طبیعیِ بکر	سبک زندگی
Q01-I13	سنتی بودن، در طبیعت بودن	
Q01-I13	زندگی دسته‌جمعی در برخی منازل	
Q02-I06	دامداری و کشاورزی روستایی	
Q02-I10	خانه‌های روستایی	
Q02-I11	دامداری، باغداری و کشاورزی	
Q02-I13	دامداری‌های سنتی	
Q01-I07	نحوه امرار معاش آنها	
Q01-I12	اشتغال پایدار	ویژگی آموزشی ـ ترویجی
Q01-I12	خوداشتغالی	
Q01-I14	تعاملات و مراسم‌های خاص عروسی و عزاداری	
Q01-I15	سادگی و طبیعی بودن بدون مشکلات زندگی شهری	
Q01-I14	مراسم‌های خاص عروسی و عزاداری	ویژگی‌های نمایشی
Q01-I10	نمایش و معرفی آئین و رسم زندگی روستایی	
Q02-I01	پوشش لباس سنتی	

مقوله‌ها	مضمون (مفهوم)	کد مرتبط
Categories	*Concept*	*Related Code*
	زندگی در طبیعت و منش‌های روستایی	*Q01-I02*
الگوهای توسعه روستایی	ارتباطات روستاها با یکدیگر	*Q01-I14*
	توسعه روستایی بر مبنای طبیعت	*Q01-I08*
	توسعه روستایی ساحلی و دریایی	*Q01-I07*
ویژگی‌های انگیزشی	درآمدزایی برای روستائیان	*Q01-I06*
	کیفیت و آرامش مردم روستاها	*Q01-I11*
	بهره‌گیری از امکانات زندگی روستایی	*Q02-I08*
بازی‌ها و سرگرمی‌ها	بازی‌های محلی، موسیقی و ...	*Q02-I03*
	بازی‌های بومی محلی	*Q02-I12*
مراسم‌ها و سرگرمی‌های محلی	تعاون در مراسم‌های جشن عروسی و عزا	*Q02-I02*
	تعاملات و همکاری در مساجد	*Q02-I02*
	مراسمات خاص عزاداری محرم	*Q02-I02*
	مراسم‌های برگزاری اعیاد	*Q02-I02*
فرهنگ و اجتماع روستایی	یکسان بودن طایفه در چندین روستا	*Q02-I15*
	فرهنگ‌ها و خصوصیات اجتماعی زندگی روستایی	*Q02-I13*
	فرهنگ، آداب و رسوم و نوع شغلی	*Q02-I11*
	روابط اجتماعی	*Q02-I01*
	آشنایی با فرهنگ و رسوم	*Q02-I01*
زندگی روستایی	فرهنگ ایلی خانوارهای روستایی	*Q02-I11*
	نحوه زندگی خانوارهای روستایی	*Q02-I11*
	آداب و رسوم زندگی روستایی	*Q02-I10*
	معرفی جاذبه‌ها و دیدنی‌های منطقه روستایی	*Q02-I06*
طبیعی بودن	گرمسیری بودن استان در فصول سرما	*Q02-I08*
	جاذبه‌های طبیعی توسعه روستایی	*Q02-I02*
	زندگی طبیعی عشایر	*Q02-I09*
	زندگی در مراتع و طبیعت	*Q02-I15*
عوامل نمایشی و نگرشی	پرورش اسب و شتر	*Q02-I04*
	نوع مواجه روستائیان با رخدادهای طبیعی	*Q02-I01*
	محصولات غذایی و صنایع دستی	*Q02-I08*
	روستاها و تزئینات زیبایی آن	*Q02-I12*
	چوب‌بازی و دستمال‌بازی با لباس محلی	*Q02-I12*

مقوله‌ها	مضمون (مفهوم)	کد مرتبط
Categories	*Concept*	*Related Code*
	بازی‌های بومی محلی	*Q02-I13*
	مراسم سنتی چله و رنگ‌آمیزی	*Q02-I02*
عوامل عرفانی و ادبی	مراسم شاهنامه‌خوانی و آوازهای محلی	*Q02-I02*
	موسیقی زیبای محلی	*Q02-I12*
بوم‌گردی و طبیعت‌گردی	صنایع دستی، بوم‌گردی و صنعت دام	*Q02-I05*
	دریا و نخلستان	*Q02-I08*
	بوم‌گردی و طبیعت بکر	*Q02-I08*
	مناطق ویژه مرتعی	*Q02-I11*
عوامل فرهنگی و آداب و رسوم	آداب و سنت‌های قدیمی	*Q03-I12*
	تقویت فرهنگ بافت صنایع دستی	*Q03-I11*
عوامل اجتماعی و اقتصادی	میزان درآمد	*Q03-I01*
	توسعه فعالیت‌های زندگی	*Q03-I01*
	مشارکت اجتماعی و وظیفه‌شناسی	*Q03-I05*
	امنیت و رفاه روستائیان	*Q03-I06*
	تعامل روستائیان در حل و فصل مشکلات روستاها	*Q03-I14*
عوامل اخلاقی و نگرشی	رفتارها و نحوه برخورد	*Q03-I02*
	میل همزیستی مردم به طبیعت	*Q03-I15*
عوامل تبلیغاتی و بازاریابی	اطلاع‌رسانی	*Q03-I01*
	تبلیغات از طریق رسانه‌ها	*Q03-I02*
	ترویج، بازاریابی و تبلیغات	*Q03-I03*
	تبلیغات رفاه اجتماعی مناطق روستایی	*Q03-I08*
	تولید محتوا در حوزه رفاه اجتماعی مناطق روستایی	*Q03-I09*
	معرفی جذابیت‌های رفاه اجتماعی مناطق روستایی استان	*Q03-I10*
	تبلیغات و معرفی سازمانی	*Q03-I14*
	تبلیغات از طریق فضای مجازی	*Q03-I15*
عوامل آموزشی و انگیزشی	آموزش نحوه تولید صنایع دستی	*Q03-I01*
	آموزش از طریق رسانه	*Q03-I02*
	برگزاری کمپینگ، توسعه روستایی و پیاده‌گردی	*Q03-I03*
	ایجاد انگیزه در جوانان روستایی برای صنعت توسعه روستایی	*Q03-I05*
	آموزش صنعت توسعه روستایی به جوانان روستایی	*Q03-I05*
	راهنمای مناسب توسعه رفاه اجتماعی مناطق روستایی	*Q03-I06*

مقوله‌ها	مضمون (مفهوم)	کد مرتبط
Categories	*Concept*	*Related Code*
	برنامه‌ریزی و آموزش‌های لازم توسعه روستایی	*Q03-I07*
	آموزش و فرهنگ‌سازی توسعه روستایی	*Q03-I08*
آمایش و برآورد توان	ایجاد ظرفیت‌ها و اصلاح ساختار	*Q03-I05*
	شرایط آب و هوایی در استان بوشهر	*Q03-I15*
	آمایش سرزمینی و اولویت‌بندی رفاه اجتماعی مناطق روستایی	*Q03-I02*
	توسعه پایدار رفاه اجتماعی مناطق روستایی	*Q03-I09*
	شناسایی پتانسیل‌های رفاه اجتماعی مناطق روستایی در استان	*Q03-I15*
ارائه تسهیلات و سرمایه‌گذاری	ارائه تسهیلات حمایتی	*Q03-I01*
	سرمایه‌گذاری و ایجاد تسهیلات لازم جهت توسعه	*Q03-I02*
	حمایت مالی و سرمایه‌گذاری دولت	*Q03-I04*
	تسهیلات بانکی بدون ضامن برای روستائیان	*Q03-I04*
	اعطای تسهیلات ویژه توسعه روستایی	*Q03-I05*
	ارائه تسهیلات و تشویق فعالیت رفاه اجتماعی مناطق روستایی	*Q03-I07*
	جذب سرمایه‌گذار و همکارهای سازمانی	*Q03-I12*
	همکاری در پرداخت تسهیلات	*Q03-I12*
برنامه‌ریزی و توسعه زیرساخت‌ها	رویکرد سیستمی و چرخشی به رفاه اجتماعی مناطق روستایی	*Q03-I09*
	آماده‌سازی محیط	*Q03-I01*
	استفاده از ابزارهای نوین ارتباطی	*Q03-I01*
	ایجاد زیرساخت‌های لازم جهت توسعه رفاه اجتماعی مناطق روستایی	*Q03-I02*
	راه‌های ارتباطی و سرویس‌ها بهداشتی مناسب	*Q03-I02*
	تعیین اهداف کوتاه‌مدت، میان‌مدت و درازمدت توسعه	*Q03-I02*
	پوشش حوزه اقامت و پذیرایی	*Q03-I03*
	سهولت در دسترسی به روستاها و جاذبه‌های آن	*Q03-I05*
	هماهنگی و برنامه‌ریزی زیرساختی	*Q03-I07*
	برنامه‌ریزی زیرساختی و اصولی متناسب	*Q03-I07*
	توسعه راه‌های اسفالتی روستاها	*Q03-I11*
همکاری و راهنمایی سازمان‌ها	تسهیل‌سازی صدور مجوزهای کاری	*Q03-I01*
	فعالیت‌های بخش‌های دولتی، خصوصی و بومی	*Q03-I02*
	فعالیت سازمان‌هایی نظیر امور روستایی و دهیاری‌ها	*Q03-I02*
	توسعه امور خدماتی و زیربنایی	*Q03-I03*

کد مرتبط	مضمون (مفهوم)	مقوله‌ها
Related Code	*Concept*	*Categories*
Q03-I07	حمایت‌ها و راهنمایی‌های اداره امور رفاه اجتماعی	
Q03-I13	همکاری و تشویق افراد فعال در حوزه رفاه اجتماعی مناطق روستایی	
Q03-I13	استقبال و حضور فعال مسئولین و حمایت آنها	
Q03-I13	حمایت سازمان‌های ناظر از رفاه اجتماعی مناطق روستایی	
Q03-I11	اداره میراث فرهنگی و توسعه روستایی و صنایع دستی	
Q03-I08	الگوبرداری و هماهنگی مدیران	
Q04-I08	منفعت اقتصادی رفاه اجتماعی مناطق روستایی برای استان	پیامدهای اقتصادی
Q04-I08	بهبود راه‌های درآمدی روستائیان	
Q04-I07	تقویت اقتصاد و معیشت روستاها	
Q04-I12	رونق اقتصادی و معرفی دستاوردهای روستاها	
Q04-I06	درآمدزایی و امرار معاش	
Q04-I12	خود اشتغالی مردم روستا	
Q04-I03	ایجاد اشتغال‌های جدید	
Q04-I10	اشتغال تعدادی افراد	
Q04-I13	تولیدات محصولات کشاورزی و تولیدات لبنیات و پشم	
Q04-I03	تقویت اقتصادی روستاها	
Q04-I11	ایجاد بازار فروش برای محصولات دامی و کشاورزی	
Q04-I01	افزایش سطح تعاملات اجتماعی در روستاهای استان	
Q04-I15	توسعه اقتصادی روستاها در استان	
Q04-I01	افزایش درآمدهای سایر بخش‌های استانی	
Q04-I05	اشتغال‌زایی برای جامعه روستایی	
Q04-I01	درآمدزایی و رونق اقتصادی	
Q04-I4	شناخته شدن روستاهای استان	پیامدهای اجتماعی
Q04-I13	معرفی ورزش‌های روستایی	
Q04-I08	شناخته شدن جامعه روستایی استان	
Q04-I08	معرفی و شناسایی بیشتر روستاها در استان	
Q04-I07	معرفی و ترویج رفاه اجتماعی مناطق روستایی استان	
Q04-I03	پیشگیری از مهاجرت جوانان روستایی	
Q04-I01	تغییر از مصرف‌گرائی به تولید محلی در روستاها	
Q04-I01	تغییر الگوی زندگی روستائیان	

مقوله‌ها	مضمون (مفهوم)	کد مرتبط
Categories	*Concept*	*Related Code*
	بهبود ارائه خدمات و امکانات اجتماعی	*Q04-I01*
پیامدهای فرهنگی	فرهنگ‌سازی و آگاه‌سازی در حوزه توسعه روستایی	*Q04-I02*
	حفظ هویت و شناساندن فرهنگ	*Q04-I03*
	زنده نگهداشتن فرهنگ روستایی	*Q04-I04*
	جاذبه‌های رفاه اجتماعی مناطق روستایی با فرهنگ و تاریخ استان	*Q04-I07*
	معرفی اداب و رسوم روستائیان	*Q04-I12*
	نشان دادن آداب و رسوم روستائیان استان	*Q04-I10*
	معرفی جامعه و فرهنگ عشایر	*Q04-I09*
	توسعه فرهنگ عشایر و استان	*Q04-I15*
	ترویج فرهنگ روستایی	*Q04-I05*
پیامدهای زیرساختی	بهبود وضعیت راه دسترسی، آب و ...	*Q04-I01*
	توسعه کسب و کارهای مرتبط با توسعه روستایی	*Q04-I03*
	تأثیرگذیری فرهنگ شهری به روستایی	*Q04-I04*
	معرفی و توسعه صنایع دستی روستایی	*Q04-I04*
	اثر منفی عدم وجود آب و برق بر رفاه اولیه مردم	*Q04-I14*
راهبردهای زیست محیطی	تحلیل آمایشی جامعه روستایی و مناطق روستایی	*Q05-I11*
راهبردهای اقتصادی و سرمایه‌گذاری	ارائه تسهیلات بانکی	*Q05-I01*
	تخصیص اعتبار مالی برای رفاه اجتماعی مناطق روستایی	*Q05-I08*
	پرداخت تسهیلات کم بهره	*Q05-I15*
	حمایت مالی از روستائیان	*Q05-I14*
راهبردهای فرهنگی ـ اجتماعی	تمرکز اداره امور رفاه اجتماعی به فرهنگ‌سازی	*Q05-I15*
	حفظ جامعه و پوشش سنتی روستاها	*Q05-I08*
	متقاعد کردن افراد محلی جهت همکاری	*Q05-I10*
	معرفی دقیق روستاها به جامعه	*Q05-I14*
راهبردهای مدیریتی	آموزش توسعه رفاه اجتماعی در روستاها	*Q05-I05*
	برگزاری کلاس‌های آموزشی امور رفاه اجتماعی	*Q05-I04*
	آموزش‌ها و استفاده از مدرس‌های با تجربه	*Q05-I15*
	مدیریت خدمات و تسهیلات در روستاها	*Q05-I14*
	برنامه‌ریزی و راهبرهای توسعه‌ای گسترده	*Q05-I02*
	برنامه‌ریزی بلندمدت و میان‌مدت و کوتاه‌مدت	*Q05-I05*

مقوله‌ها	مضمون (مفهوم)	کد مرتبط
Categories	*Concept*	*Related Code*
	واقع‌بینی	*Q05-I08*
	نقش اجرایی و برنامه‌ریزی دولت	*Q05-I09*
	برنامه‌ریزی و هدفمندسازی توسعه رفاه اجتماعی مناطق روستایی	*Q05-I15*
	رایزنی مدیریت امور رفاه اجتماعی جهت تخصیص بودجه	*Q05-I11*
	راه‌گشایی جهت ارائه خدمات بهتر به روستائیان	*Q05-I10*
	پیش‌بینی رفاه اجتماعی مناطق روستایی در برنامه پنج ساله توسعه	*Q05-I05*
	تدوین طرح توسعه روستایی استان	*Q05-I01*
	مدیریت مناسب و آگاه از زندگی روستایی	*Q05-I06*
	همکاری و هماهنگی ادارات و سازمان‌های مربوطه	*Q05-I02*
	صدور مجوزهای لازم	*Q05-I01*
	شناسایی مشکلات و موانع رفاه اجتماعی مناطق روستایی استان	*Q05-I08*
	اولویت‌دهی به پژوهش‌های حوزه روستایی و توسعه روستایی آن	*Q05-I08*
	الگوگیری و به روزرسانی برنامه‌ها	*Q05-I08*
	پیگیری مدیریت دولتی بر توسعه صنعت رفاه اجتماعی مناطق روستایی	*Q05-I05*
	اولویت‌بندی فعالیت‌ها و اجرایی کردن آنها	*Q05-I02*
	بهره‌گیری از کارشناسان حوزه توسعه روستایی	*Q05-I08*
	برنامه‌های راهبردی سالانه و پلکانی	*Q05-I15*
	ارائه راهبرد و استراتژی متناسب توسعه	*Q05-I03*
	مطالعه تخصصی از جمعیت‌ها و مناطق روستایی	*Q05-I03*
راهبردهای زیرساختی و پایه	تقویت تعاون و همکاری در رفاه اجتماعی مناطق روستایی	*Q05-I04*
	فراهم‌سازی امکانات و امنیت برای گردشگر	*Q05-I06*
	فراهم‌سازی امکانات اولیه و سنتی	*Q05-I06*
	توسعه زیرساخت‌های توسعه روستایی	*Q05-I10*
	ارائه تسهیلات و خدمات	*Q05-I13*
	راه‌اندازی سایت‌های اسکان رفاه اجتماعی مناطق روستایی	*Q05-I15*
موانع زیست‌محیطی	وضعیت گرمی هوا در تابستان	*Q06-I14*
	محدود بودن مساعد بودن هوا در طول سال	*Q06-I14*
	مشکلات آب و هوایی و اقلیم استان	*Q06-I04*
	نبود آمایش سرزمینی حوزه توسعه روستایی	*Q06-I02*

مقوله‌ها	مضمون (مفهوم)	کد مرتبط
Categories	*Concept*	*Related Code*
موانع اقتصادی	موانع مالی و معیشتی روستائیان جهت تأمین رفاه	*Q06-I14*
	عدم حمایت‌های مالی و فرهنگی	*Q06-I05*
	عدم سرمایه‌گذاری مالی	*Q06-I04*
	عدم سرمایه‌گذاری مالی در حوزه رفاه اجتماعی مناطق روستایی	*Q06-I02*
	نبود تسهیلات بانکی	*Q06-I01*
موانع اجتماعی	ترجیح فعالیت فردی به جای مشارکت گروهی	Q06-I09
	عدم جذابیت رفاه اجتماعی مناطق روستایی	Q06-I08
	عدم شناخت روستائیان از مسائل اجتماعی	Q06-I08
	مشکلات و مشقت‌های جوانان روستایی	*Q06-I05*
	مهاجرت مردم روستا به جوامع شهری	*Q06-I05*
	عدم همکاری و هماهنگی در حوزه توسعه روستایی	*Q06-I02*
	عدم استقبال فرهنگی و اجتماعی از توسعه روستایی	*Q06-I02*
	عدم آگاهی از نحوه اطلاع‌رسانی عمومی	*Q06-I01*
موانع حمایتی	عدم همکاری روستائیان بومی منطقه با مسئولین	*Q06-I01*
	عدم آگاهی و عدم اطلاع‌رسانی به جامعه	*Q06-I02*
	عدم حمایت‌های دولت	*Q06-I15*
موانع فرهنگی	فرهنگ سنتی روستائیان	*Q06-I10*
	فرهنگ مخرب و بدون برنامه مدون و اجتماعی	*Q06-I09*
موانع زیرساختی	برتری امکانات روستاهای استان‌های مجاور نسبت به بوشهر	*Q06-I15*
	هزینه‌ها و نبود امور خدماتی نظیر برق و آب و ...	*Q06-I13*
	عدم ارائه خدمات و سرمایه به جامعه روستایی	*Q06-I11*
	نبود راهنمای آگاه و مناسب رفاه اجتماعی مناطق روستایی	*Q06-I06*
	نبود رفاه و امنیت برای مردم روستایی	*Q06-I06*
	عدم زیرساخت‌های عمرانی	*Q06-I04*
	فرایندهای طولانی اداری اخذ تسهیلات و زیرساخت‌ها	*Q06-I02*
	نبود فضای مناسب توسعه خدماتی	*Q06-I01*
	عدم ارائه خدمات ضروری به روستائیان	*Q06-I01*
موانع مدیریتی و سازمانی	فرایندها و دستوالعمل‌های اداری	*Q06-I13*
	مشکلات اداری سرمایه‌گذار رفاه اجتماعی مناطق روستایی	*Q06-I12*
	فرایندهای طولانی اداری	*Q06-I12*
	اعتبارات دولتی ایجاد زمینه مناسب دسترسی	*Q06-I11*

کد مرتبط	مضمون (مفهوم)	مقوله‌ها
Related Code	*Concept*	*Categories*
Q06-I09	دیده نشدن و عدم رشد رفاه اجتماعی مناطق روستایی در کشور	
Q06-I08	عدم توجه به روزمرگی مردم بومی	
Q06-I08	عدم اولویت‌دهی به رفاه اجتماعی مناطق روستایی	
Q06-I07	عدم وجود ضرورت‌های ابتدایی رفاه اجتماعی مناطق روستایی	
Q06-I07	اولویت‌دهی به سایر توسعه روستایی‌های استان	
Q06-I03	عدم فعالیت بخش خصوصی در حوزه رفاه اجتماعی مناطق روستایی	
Q06-I03	عدم برنامه‌ریزی و نبود هدف	
Q06-I02	نبود برنامه مشخص در رفاه اجتماعی مناطق روستایی	
Q06-I01	عدم صدور مجوزهای کاری	

در جدول فوق، حرف I نشان‌دهنده کد مصاحبه‌شونده و حرف Q نشان‌دهنده کد سؤال مصاحبه می‌باشد. سپس ابتدا جملات اصلی تحت عنوان مفاهیم از نقل قول‌های مستقیم حاصل از مصاحبه استخراج شدند و به هر کدام کدهایی با علامت یکسان طبق موارد ذکر شده داده شد. در واقع برای جلوگیری از اتلاف وقت و سردرگمی، محقق نکات و مضامین کلیدی را از نقل قول‌ها استخراج و آن‌ها را کدگذاری نمود. کدهای ذکر شده هر کدام گویای شماره مربوط به مصاحبه شونده‌ها می‌باشد که در جدول ۲ مشخص شده است که هر کد مربوط به کدام مصاحبه شونده می‌باشد. با توجه به جدول ۲ در کدگذاری باز علاوه بر کدگذاری مفاهیم، ۴۶ مقوله نیز به دست آمدند که عبارت‌اند از: چالش‌ها، فرهنگ و سنت‌ها، آداب و رسوم، ماهیت و شرایط زندگی، شغل و قابلیت، محصولات لبنی و غذاها، صنایع دستی، سبک زندگی، ویژگی آموزشی ـ ترویجی، ویژگی‌های نمایشی، الگوهای توسعه روستایی، ویژگی‌های انگیزشی، بازی‌ها و سرگرمی‌ها، مراسم‌ها و سرگرمی‌های محلی، فرهنگ و اجتماع روستایی، طبیعی بودن، عوامل نمایشی و نگرشی، عوامل عرفانی و ادبی، بوم‌گردی و طبیعت‌گردی، عوامل آموزشی و انگیزشی، عوامل فرهنگی و آداب و رسوم، عوامل اجتماعی و اقتصادی، عوامل اخلاقی و نگرشی، عوامل آموزشی و انگیزشی، آمایش و برآورد توان، ارائه تسهیلات و سرمایه‌گذاری، برنامه‌ریزی و توسعه زیرساخت‌ها، همکاری و راهنمایی سازمان‌ها، پیامدهای اقتصادی، پیامدهای اجتماعی، پیامدهای فرهنگی، پیامدهای زیست‌محیطی، پیامدهای زیرساختی، راهبردهای زیست‌محیطی، راهبردهای اقتصادی و سرمایه‌گذاری،

راهبردهای فرهنگی ـ اجتماعی، راهبردهای مدیریتی، راهبردهای زیرساختی و پایه، موانع زیست‌محیطی، موانع اقتصادی، موانع اجتماعی، موانع حمایتی، موانع فرهنگی، موانع زیرساختی و موانع مدیریتی و سازمانی. به‌طور کلی در ۶ محور اصلی شامل ویژگی‌های رفاه اجتماعی مناطق روستایی، عوامل رفاه اجتماعی مناطق روستایی استان، عوامل توسعه روستایی استان، موانع توسعه روستایی استان، راهبردهای توسعه روستایی استان و پیامدهای رفاه اجتماعی مناطق روستایی در استان تقسیم‌بندی می‌شوند.

۳- کدگذاری محوری

مرحله دوم کدگذاری که به کدگذاری محوری مرسوم است، فرآیند پیوند دادن مقوله‌ها در سطح ویژگی‌ها و ابعاد است. در این مرحله محقق باید دوباره مقوله‌ها را با هم مقایسه کرده و در سه دسته کلی طبقه‌بندی کند که شامل: مقوله‌های شرایطی، تعاملی یا فرآیندی و پیامدی است.

بعد شرایطی بیانگر آن دسته از شرایط، ویژگی‌ها و زمینه‌هایی است که به ظهور پدیده مورد مطالعه می‌انجامد.

بعد تعاملی/ فرآیندی بیانگر عوامل و راهبردهای اتخاذ شده برای مدیریت و برخورد با پدیده تحت شرایط مشاهده شده است.

بعد پیامدی نشانگر پیامدها، موانع و نتایج این تعامل‌ها و تحت تأثیر شرایط مربوط به آن است.

در واقع در این مرحله مقوله‌ها، ویژگی‌ها و ابعاد حاصل از کدگذاری باز، تدوین شده و سر جای خود قرار می‌گیرند تا دانش فزاینده‌ای در مورد روابط ایجاد گردد. در تحقیق حاضر نیز محقق بعد از انجام کدگذاری باز، وارد مرحله کد گذاری محوری شد. در این مرحله، محقق از طریق مقایسه ابعاد و ویژگی‌های مربوط به مقولات به دست آمده در کدگذاری باز، تلاش نمود تا این مقولات را در قالب ابعاد شرایطی، تعاملی و پیامدی دسته‌بندی کند به طوری که شرایط برای تدوین الگوی پارادایمی فراهم شود. در مرحله بعد، کدگذاری محوری صورت گرفت که بر اساس آن مقوله‌های استخراج شده، در قالب مقوله‌های شرایطی، تعاملی/فرایندی و پیامدی طبقه‌بندی شدند. تشخیص هر یک از مقوله‌ها بر اساس ابعاد سه گانه فوق، مبتنی بر داده‌ها و اطلاعاتی بود که توسط مصاحبه‌شوندگان بیان شد. نتایج حاصل در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: طبقه‌بندی مقوله‌های عمده به تفکیک ابعاد شریطی، تعاملی/فرایندی و پیامدی

Table 3: *Classification of Major Categories by Conditional, Interactional/Processual, and Consequential Dimensions*

نوع مقوله	مقوله‌های عمده
Category Type	*Major Categories*
شرایطی	- چالش‌ها؛ فرهنگ و سنت‌ها؛ آداب و رسوم؛ ماهیت و شرایط زندگی؛ شغل و قابلیت؛ محصولات کشاورزی و دامپروری؛ صنایع دستی؛ سبک زندگی - ویژگی آموزشی ـ ترویجی؛ ویژگی‌های نمایشی؛ الگوهای توسعه روستایی؛ ویژگی‌های انگیزشی؛ بازی‌ها و سرگرمی‌ها؛ مراسم‌ها و سرگرمی‌های محلی؛ فرهنگ و اجتماع روستایی؛ طبیعی بودن
تعاملی / فرایندی	- عوامل نمایشی و نگرشی؛ عرفانی و ادبی؛ آموزشی و انگیزشی؛ فرهنگی و آداب و رسوم؛ اجتماعی و اقتصادی؛ اخلاقی و نگرشی؛ آموزشی و انگیزشی - آمایش و برآورد توان؛ ارائه تسهیلات و سرمایه‌گذاری؛ برنامه‌ریزی و توسعه زیرساخت‌ها؛ همکاری و راهنمایی سازمان‌ها - راهبردهای زیست‌محیطی؛ اقتصادی و سرمایه‌گذاری؛ فرهنگی ـ اجتماعی؛ مدیریتی؛ بازاریابی و تبلیغاتی؛ زیرساختی و پایه
پیامدی	- پیامدهای اقتصادی؛ اجتماعی؛ فرهنگی؛ زیست‌محیطی؛ زیرساختی - موانع زیست‌محیطی؛ اقتصادی؛ اجتماعی؛ حمایتی؛ فرهنگی؛ زیرساختی؛ مدیریتی و سازمانی

به این ترتیب، محقق توانست با مشخص کردن مقوله‌های شرایطی، تعاملی ـ فرآیندی، پیامدی به ابعاد اساسی برای شکل‌گیری اولیه چارچوب مفهومی تحقیق، دست یابد.

۴- کدگذاری انتخابی و طراحی چارچوب مفهومی تحقیق

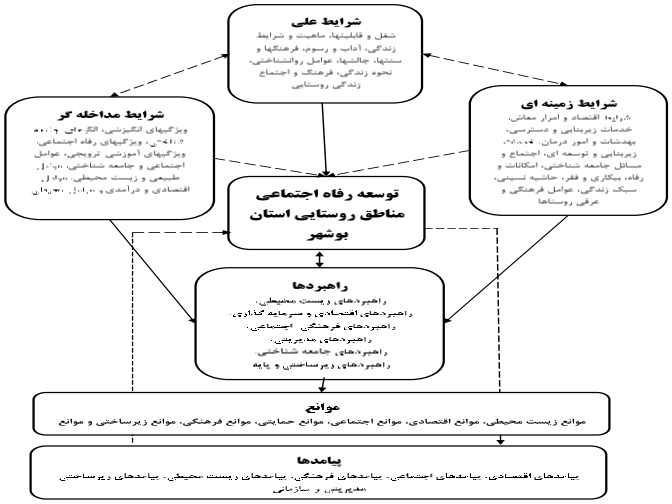
حال نوبت به کدگذاری انتخابی می‌رسد که باید از تلفیق و توأم کردن مقوله‌های حاصل از مراحل قبل، چارچوب مفهومی پژوهش طراحی شود. در این مطالعه، محقق مقوله‌های به دست آمده از کدگذاری باز و محوری را به منظور طراحی الگو مورد بررسی قرار داد. ابتدا هر یک از مقوله‌ها را به‌طور دقیق بازبینی کرد و سپس اقدام به کشف روابط بین آن‌ها نمود. به طوری که چالش‌ها، فرهنگ و سنت‌ها، آداب و رسوم، ماهیت و شرایط زندگی، شغل و قابلیت، طبیعی بودن، نحوه زندگی و فرهنگ و اجتماع روستایی به‌عنوان "شرایط علی" مطرح شدند.

بر اساس این مقوله‌ها، باید پدیده (مقوله هسته) را انتخاب کرد. پدیده دارای بالاترین سطح انتزاع بوده و کلیه مقوله‌های عمده باید در قالب الگوی پارادایمی حول آن چیده شود. در این مطالعه پدیده ناشی از شرایط علی "توسعه رفاه اجتماعی مناطق روستایی در استان

بوشهر" بود که کلیه مقوله‌های عمده را پوشش می‌دهد. شرایط فرهنگی ـ اجتماعی و اقتصادی روستاها، محصولات لبنی و غذاها، صنایع دستی، سبک زندگی، بازی‌ها و سرگرمی‌ها، سبک زندگی و امرار معاش، پوشش و غذاهای سنتی، امکانات و تولیدات و صنایع دستی در طبقه "عوامل زمینه‌ای" در نظر گرفته شدند.

در ادامه ویژگی‌های انگیزشی، الگوهای اجتماعی، ویژگی‌های نمایشی، ویژگی‌های آموزشی ـ ترویجی، عوامل آموزشی و انگیزشی، بوم‌گردی و طبیعت‌گردی، عوامل عرفانی و ادبی و عوامل نمایشی و نگرشی در دسته "عوامل مداخله‌گر" جای گرفتند. در پژوهش حاضر نیز ابتدا ارتباط بین مقوله‌هایی که طی مراحل قبل به دست آمده بود، مشخص شد. به این ترتیب روابط موجود بین عوامل شناسایی شده در رابطه با توسعه پایدار رفاه اجتماعی مناطق روستایی استان بوشهر مشخص و پدیده توسعه پایدار به‌عنوان هسته مرکزی شناسایی شد. سپس با مشخص نمودن روابط بین دیگر عوامل شناسایی شده با هسته مرکزی، چارچوب مفهومی تحقیق ارائه شد.

این الگو که محقق برای یافته‌های پژوهش در نظر گرفته در ادامه آمده است. به‌طور کلی می‌توان گفت که با توجه به فرآیند تحقیق، تجزیه و تحلیل داده‌ها و نتایج جداول فوق این امکان برای محقق فراهم شد تا قادر به شناسایی عوامل مؤثر بر پدیده توسعه رفاه اجتماعی مناطق روستایی در استان بوشهر با تکیه بر داده‌های حاصل از مصاحبه به چهارچوب مفهومی پژوهش شکل ۱ دست یابد. در ادامه به تشریح عناصر و مؤلفه‌های به‌دست آمده در این الگو پرداخته شده است.

شکل ۱: چارچوب مفهومی توسعه رفاه اجتماعی مناطق روستایی در استان بوشهر (منبع: یافته‌های تحقیق)

Figure 1: *Conceptual Framework for the Development of Social Welfare in Rural Areas in Bushehr Province (Source: Research Findings)*

با توجه به نمودار فوق مشاهده می‌شود که در ارتباط با مقوله توسعه رفاه اجتماعی مناطق روستایی می‌توان مؤلفه‌های مختلفی نظیر شناسایی نقاط قوت و ضعف، ایجاد زمینه‌های فعال و متناسب با توسعه روستایی، عوامل مؤثر، پیامدهای ایجاد شده، راهبردهای توسعه رفاه اجتماعی روستاها و موانع موجود، ایفای نقش‌ها و کارکردهای مثبت سازمان‌ها در رفاه اجتماعی مناطق روستایی و تلاش سازمان‌ها برای رسیدن به هدف مشترک و ملی را نام برد که هر کدام دربرگیرنده مفاهیمی می‌باشند که به تفکیک در ستون مربوط به مفاهیم بیان شده است.

نتایج اعتبارسنجی مدل پژوهش

در پژوهش حاضر محقق در صدد بود تا از روش‌های مختلف به تأیید اعتبار پژوهش دست یابد به این ترتیب علاوه بر دارا بودن حساسیت نظری، در گردآوری داده‌ها از روش‌های دیگری نیز برای دستیابی به این مهم استفاده نمود. برای اطمینان از روایی و پایایی داده‌ها با معیارهای خاص پژوهش کیفی شامل مقبولیت و قابلیت تأیید صورت گرفته است. جهت افزایش مقبولیت از روش‌های بازنگری توسط شرکت‌کنندگان استفاده شد. برای رسیدن به

آن، نتایج حاصل از مصاحبه به شرکت‌کنندگان بازگردانده شد و به تأیید یا اصلاح آنها رسید. در این پژوهش نیز ادبیات تحقیق گویای حساسیت نظری و دقت نظر محقق در فرآیند تحقیق بود، در مراحل گردآوری و تحلیل داده‌ها نیز محقق سعی نمود مفاهیم مستتر در آن‌ها را به دقت استخراج کند و مقوله‌ها را به گونه‌ای عنوان کند که معرف مفاهیم باشند و علاوه بر آن با ارائه مجدد نتایج به شرکت‌کنندگان از صحت آن‌ها اطمینان حاصل کرد که با اعمال نظر متخصصان فوق اعتبار ابعاد، مؤلفه و شاخص‌های برابر جدول ۴ تأیید شد.

جدول ۴: ویژگی افراد مشارکت‌کننده در اعتباریابی یافته‌ها

Table 4: *Characteristics of People Participating in Validating the Findings*

ردیف	کد مصاحبه	سمت	نتیجه
Row	*Interview Code*	*Direction*	*Result*
۱	۰۹	مدیریت روستایی و فعال توسعه روستایی	تأیید شد
۲	۰۸	مسئول مطالعات مدیریت امور رفاه اجتماعی	تأیید شد
۳	۱۵	مسئول سازماندهی مدیریت امور رفاه اجتماعی استان	با اعمال نظرات تأیید شد
۴	۱۱	مدیر اسبق امور رفاه اجتماعی استان	با اعمال نظرات تأیید شد
۵	۰۷	رئیس اداره سرمایه‌گذاری و بازاریابی و توسعه روستایی اداره استان	تأیید شد
۶	۰۳	مدیر تور توسعه روستایی و پژوهشگر	تأیید شد
۷	عضو ناظر	عضو هیئت علمی دانشگاه	تأیید شد
۸	عضو ناظر	عضو هیئت علمی دانشگاه	با اعمال نظرات تأیید شد
۹	عضو ناظر	عضو هیئت علمی دانشگاه	با اعمال نظرات تأیید شد
۱۰	عضو ناظر	عضو هیئت علمی دانشگاه	تأیید شد

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌گونه که در ابتدای مقاله بیان شد هدف مقاله حاضر توسعه رفاه اجتماعی در مناطق روستایی شهرستان دشتی با تأکید بر رویکرد جامعه‌شناختی می‌باشد در چند سال اخیر با پیشرفت تکنولوژی و آشنایی مردم با سبک زندگی در جوامع پیشرفته، توقع مردم از

دولت‌ها افزایش پیدا کرده است و این موضوع به یکی از مهم‌ترین دغدغه دولت‌ها تبدیل شده است. رفاه اجتماعی یکی از اساسی‌ترین نیازهای افراد جامعه است که باعث ایجاد حس امنیت، آرامش و اعتماد همه‌جانبه به حال و آینده است. عوامل مؤثر در توسعه رفاه اجتماعی بسیار گسترده هستند اما از مهم‌ترین آنها فاکتورهایی مانند اقتصاد منطقه، وضعیت مسکن، وضعیت بهداشتی روستاییان، میزان توسعه صنعت در روستا، دسترسی به آب در منطقه، میزان توجه به گردشگری در روستاهای دارای پتانسیل و درصد زنان شاغل روستایی است. در ایران، حداقل از دهه‌های گذشته، فرایند فقرزدایی و حمایت از فقرا و افراد آسیب‌پذیر روستایی آغاز شده است اما همچنان در این بخش چالش‌های زیادی وجود دارد. توسعه روستایی از مهم‌ترین فرآیندهایی است که در کشورهای مختلف جهان همواره مورد توجه است. دست‌یابی به توسعه نواحی روستایی در هر جامعه‌ای نیاز به شناخت مؤلفه‌های مختلف و تأثیرگذار بر آن است از جمله این مؤلفه‌ها رفاه اجتماعی و پرداختن به موضوع رفاه اجتماعی است که در سایه آن می‌توان بسیاری از مسائل و مشکلات خصوصاً عدم تمایل به ماندگاری در روستاها را کاهش داد. به‌طور کلی ۴۳۶ مفهوم از داده‌های حاصل از مصاحبه و ۴۹ مقوله به دست آمد. محقق توانست با مشخص کردن مقوله‌های شرایطی، تعاملی ـ فرآیندی، پیامدی به ابعاد اساسی برای شکل‌گیری اولیه چارچوب مفهومی تحقیق، دست یابد. مقوله‌های شرایطی که در واقع همان درون‌داد الگو هستند، که شامل چالش‌ها، فرهنگ و سنت‌ها، آداب و رسوم، ماهیت و شرایط زندگی، شغل و قابلیت، محصولات لبنی و غذاها، صنایع دستی، سبک زندگی، ویژگی آموزشی ـ ترویجی، ویژگی‌های نمایشی، الگوهای توسعه روستایی، ویژگی‌های انگیزشی، بازی‌ها و سرگرمی‌ها، مراسم‌ها و سرگرمی‌های محلی، فرهنگ و اجتماع روستایی، زندگی روستایی، طبیعی بودن بودند. عوامل فرآیندی ـ تعاملی شامل عوامل نمایشی و نگرشی، عوامل عرفانی و ادبی، بوم‌گردی و طبیعت‌گردی، عوامل آموزشی و انگیزشی، عوامل فرهنگی و آداب و رسوم، عوامل اجتماعی و اقتصادی، عوامل اخلاقی و نگرشی، عوامل آموزشی و انگیزشی، آمایش و برآورد توان، ارائه تسهیلات و سرمایه‌گذاری، برنامه‌ریزی و توسعه زیرساخت‌ها، همکاری و راهنمایی سازمان‌ها، راهبردهای زیست‌محیطی، راهبردهای اقتصادی و سرمایه‌گذاری، راهبردهای فرهنگی ـ اجتماعی، راهبردهای مدیریتی، راهبردهای زیرساختی و پایه هستند. در نهایت پیامدهای اقتصادی، پیامدهای اجتماعی، پیامدهای فرهنگی، پیامدهای زیست‌محیطی، پیامدهای زیرساختی، موانع زیست‌محیطی، موانع اقتصادی، موانع اجتماعی، موانع حمایتی، موانع فرهنگی، موانع زیرساختی و موانع مدیریتی و سازمانی که همان برون‌داد الگو محسوب می‌شوند، به‌عنوان مقوله‌های پیامدی

مطرح شدند. حال نوبت به کدگذاری انتخابی می‌رسد که باید از تلفیق و توأم کردن مقوله‌های حاصل از مراحل قبل، چارچوب مفهومی پژوهش طراحی شود. در این مطالعه، محقق مقوله-های به‌دست آمده از کدگذاری باز و محوری را به منظور طراحی الگو مورد بررسی قرار داد. ابتدا هر یک از مقوله‌ها را به‌طور دقیق بازبینی کرد و سپس اقدام به کشف روابط بین آن‌ها نمود. به‌طوری که چالش‌ها، فرهنگ و سنت‌ها، آداب و رسوم، ماهیت و شرایط زندگی، شغل و قابلیت، طبیعی بودن، نحوه زندگی و فرهنگ و اجتماع روستایی به عنوان "شرایط علی" مطرح شدند. بر اساس این مقوله‌ها، باید پدیده (مقوله هسته) را انتخاب کرد. پدیده دارای بالاترین سطح انتزاع بوده و کلیه مقوله‌های عمده باید در قالب الگوی پارادایمی حول آن چیده شود. در این مطالعه پدیده ناشی از شرایط علی "توسعه رفاه اجتماعی مناطق روستایی در استان بوشهر" بود که کلیه مقوله‌های عمده را پوشش می‌دهد. شرایط فرهنگی ـ اجتماعی و اقتصادی روستاها، محصولات لبنی و غذاها، صنایع دستی، سبک زندگی، بازی‌ها و سرگرمی‌ها، سبک زندگی و امرار معاش، پوشش و غذاهای سنتی، امکانات و تولیدات و صنایع دستی در طبقه "عوامل زمینه‌ای" در نظر گرفته شدند. در ادامه ویژگی‌های انگیزشی، الگوهای اجتماعی، ویژگی‌های نمایشی، ویژگی‌های آموزشی ـ ترویجی، عوامل آموزشی و انگیزشی، بوم‌گردی و طبیعت‌گردی، عوامل عرفانی و ادبی و عوامل نمایشی و نگرشی در دسته "عوامل مداخله‌گر" جای گرفتند. در مجموع این شرایط که در سه دسته طبقه‌بندی شدند پدیده "توسعه رفاه اجتماعی مناطق روستایی در استان بوشهر" را تحت تأثیر قرار می-دهند. از سوی دیگر، در ارتباط با راهبردها و موانع توسعه روستایی نیز در قسمت راهبردها مواردی همچون راهبردهای زیست‌محیطی، راهبردهای اقتصادی و سرمایه‌گذاری، راهبردهای فرهنگی ـ اجتماعی، راهبردهای مدیریتی، راهبردهای زیرساختی و پایه مطرح شدند و در قسمت موانع نیز مواردی شامل موانع زیست‌محیطی، موانع اقتصادی، موانع اجتماعی، موانع حمایتی، موانع فرهنگی، موانع زیرساختی و موانع مدیریتی و سازمانی شناسایی شدند. در پایان نیز مواردی شامل پیامدهای اقتصادی، پیامدهای اجتماعی، پیامدهای فرهنگی، پیامدهای زیست‌محیطی و پیامدهای زیرساختی به‌عنوان پیامدهای توسعه رفاه اجتماعی مناطق روستایی در استان بوشهر که سبب پدیدار شدن راهبردهای توسعه رفاه اجتماعی مناطق روستایی در استان بوشهر می‌شوند، بیان شدند. نتایج به‌دست آمده در فرضیه اصلی تحقیق با نتایج مطالعات رییسی دهکردی و همکاران (۱۴۰۲)، ساعی (۱۴۰۱)، دیزجی (۱۴۰۰)، گراوندی (۱۳۹۹)، راستی و جهان‌تیغ (۱۳۹۵)، هاریونو و همکاران (۲۰۲۴)، هی و همکاران (۲۰۲۴)، آلمو (۲۰۲۳)، کاندولا (۲۰۲۳)، موره و همکاران (۲۰۲۲)، یوسف و

همکاران (۲۰۲۱)، هان و همکاران (۲۰۱۹)، همخوانی دارد که در تبیین نتایج می‌توان گفت رفاه اجتماعی یکی از اساسی‌ترین نیازهای افراد جامعه است که باعث ایجاد حس امنیت، آرامش و اعتماد همه‌جانبه به حال و آینده است. طبق تعریف سازمان ملل متحد، رفاه اجتماعی دامنه گسترده‌ای از فعالیت‌هایی است که تحت نظارت و کمک دولت‌ها، برای بهبود شرایط زندگی افراد صورت می‌گیرد. مناطق روستایی کشورهای در حال توسعه مانند ایران، در مقایسه با مناطق شهری، دسترسی کمتری به امکانات رفاهی داشته و به همین دلیل توجه به شاخص‌های رفاه اجتماعی در مناطق روستایی این کشورها از اهمیت زیادی برخوردار است. عوامل مؤثر در توسعه رفاه اجتماعی بسیار گسترده هستند اما از مهم‌ترین آنها فاکتورهایی مانند اقتصاد منطقه، وضعیت مسکن، وضعیت بهداشتی روستاییان، میزان توسعه صنعت در روستا، دسترسی به آب در منطقه، میزان توجه به گردشگری در روستاهای دارای پتانسیل و درصد زنان شاغل روستایی است. در ایران، حداقل از دهه‌های گذشته، فرایند فقرزدایی و حمایت از فقرا و افرادآسیب‌پذیر روستایی آغاز شده است؛ اما همچنان در این بخش چالش‌های زیادی وجود دارد. یکی از معیارهای مناسب برای سنجش شرایط هر کشوری، ارزیابی وضعیت اجتماعی و رفاهی آن کشور بوده و بایستی بهبود وضعیت رفاه اجتماعی هر جامعه‌ای به‌عنوان یکی از اهداف کلان اقتصادی مد نظر قرار گیرد. مفهوم توسعه انسانی به جای تمرکز بر ابزار، به اهداف پیشرفت و توسعه تأکید دارد. توسعه انسانی به مفهوم فرایند گسترش حیطه انتخاب افراد و بهبود رفاه آنهاست. مهم‌ترین ابعاد توسعه انسانی زندگی طولانی و سالم، دانش و استانداردهای زندگی آبرومندانه هستند. از جمله زمینه‌های شکل‌گیری رویکرد بهبود رفاه اجتماعی در بطن و ساختار مدیریت روستایی و جامعه محلی کشور؛ مسئولیت‌پذیری، پاسخگویی، شفاف بودن در برابر وظایف و عملکردهای خود در برابر مردم روستایی، تعامل و ارتباط با نهادهای دولتی و مسئولین فرادست روستا به منظور جذب اعتبارات و بهبود زیرساخت‌های روستایی دخیل کردن مردم در تصمیم‌گیری‌ها و بهره‌گیری از مشارکت آن‌ها در برنامه‌های روستایی، بررسی مرحله‌ای سطح رضایت‌مندی مردم از مدیران روستایی رعایت اصل توازن و برابری در توزیع و تخصیص منابع، شرکت فعال و گسترده تشکل‌ها و نهادهای مردمی در برنامه‌ها و تصمیمات، افزایش نگرش و اعتقاد به کار گروهی و جمعی مؤثر می‌توان ذکر کرد. به لحاظ دیگر در این پژوهش فقدان مدیریت مناسب اقتصادی و اجتماعی در بین مسئولان یکی از دلایل کاهش رفاه اجتماعی در روستاها می‌باشد. وجود مدیریت مناسب باعث افزایش مشروعیت، ارتقای مشارکت عمومی، خاتمه بحران‌ها و باعث

تحقق کارکردهایی نظیر بهبود خدمات دولتی و در نهایت منجر به بهبود شاخص‌های رفاه می‌شود.

توسعه روستایی از مهم‌ترین فرآیندهایی است که در کشورهای مختلف جهان همواره مورد توجه است. دست‌یابی به توسعه نواحی روستایی در هر جامعه‌ای نیاز به شناخت مؤلفه‌های مختلف و تأثیرگذار بر آن است از جمله این مؤلفه‌ها رفاه اجتماعی و پرداختن به موضوع رفاه اجتماعی است که در سایه آن می‌توان بسیاری از مسائل و مشکلات خصوصاً عدم تمایل به ماندگاری در روستاها را کاهش داد. رفاه اجتماعی یکی از مهم‌ترین حوزه‌های مطالعاتی در کشورهای مختلف است. اگر چه جذابیت و معنی عام دارد ولی در کلیه تعریف پذیرفته برای آن وجود ندارد و از کشوری به کشور دیگر و حتی از نظر صاحب‌نظران نیز تعاریف متفاوتی از رفاه اجتماعی بیان می‌شود. اهمیت مطالعه در زمینه رفاه در پایش سیاست‌های عمومی کشور و همان مشروعیت بخشیدن دولت‌مردان از سمت و نگاه مردم نسبت به خود که به وجود آمدن این امر در روستاها می‌تواند نتایج بسیار خوبی برای قانون‌گذاران و افزایش سرمایه اجتماعی در روستاهای کشور از طرف مردم نسبت به مسئولین بشود. رفاه اجتماعی به‌عنوان ابزاری کارآمد و مهم در مدیریت روستاهای کشور می‌باشد. بر اساس مباحث مطرح شده می‌توان گفت حکمروایی خوب روستایی پیونددهنده میان اصول و ارزش‌های حاکمیتی و رویکردی نوین به حساب می‌آید و با بهره‌گیری از مفاهیمی نظیر مشارکت، مسئولیت‌پذیری، اجماع‌محوری، قانون‌محوری، عدالت‌محوری، شفافیت، پاسخ‌گویی، کارایی و اثربخشی زمینه ارتقا و بهبود کیفیت زندگی و نهایتاً بهبود شاخص‌های رفاه اجتماعی روستاییان را فراهم می‌کند؛ بنابراین در گفتمان نوین توسعه یعنی حکمروایی خوب می‌توان دریافت که شیوه‌های سنتی گذشته در کاهش فقر و خدمات‌رسانی هر چه بیشتر به مردم فقیر روستایی نتوانست موفقیت‌آمیز باشد و سبب ایجاد چرخه باطل از کمک‌های سنتی شد و به وفور در کشور می‌توان نتایج آن را دید. در پایان متناسب با نتایج به‌دست آمده پیشنهاد می‌شود که در متغیرهای رفاه اجتماعی روستایی منطقه مورد مطالعه فقر و محرومیت و بهداشت و درمان با میانگین پاسخ پایینی از سوی روستاییان جواب داده شد. پیشنهاد می‌شود که برای متغیر بهداشت و درمان از سوی دولت و حکومت‌های محلی فکری اساسی در این مورد بشود که این مورد نه تنها مشکل روستاهای منطقه مورد مطالعه یعنی شهرستان دشتی است بلکه مشکل بسیاری از روستاهای کشور همین نبود امکانات بهداشتی کافی (از جمله خانه بهداشت، دفع نامناسب زباله در سطح روستا، جاری شدن فاضلاب خانه‌ها در کوچه‌های روستا) در سطح روستاها و بیمارستان مناسب در سطح شهرستان است.

References:

Akbarian Ronizi, S. R.; Rajai, S. A.; Ramezanzadeh Lesboei, M. (2015). "Social welfare assessment in rural areas with emphasis on the perspective of local residents, case study: Khair village (Estehban city)", Journal of Rural Development Strategies, 2(2): 121-140. (Persian).

Alemu, F. M. (2023). "Measuring the intensity of rural livelihood diversification strategies, and its impacts on rural households' welfare: Evidence from South Gondar zone", Amahara Regional State, Ethiopia. MethodsX, 10, 102191.

Azami, M.; Hedayatinia, S. (2018). "The impact of social capital components on social welfare in rural areas of Kermanshah city: A case study of Baladarband village", Quarterly Journal of Rural Development Strategies, 5(4): 469-489. (Persian).

Bagheri, Kh.; Taghviyan, N. A. (2013). Philosophical Foundations of Feminism, Ershad Publications, First Edition, Vol. 1. (Persian).

Bagheri-Banjar, A.; Rahimi, M. (2012). "Investigating the Relationship between Citizens' Sense of Social Belonging and Their Level of Social, Cultural and Political Participation (Citizens of Districts 3 and 12 of Tehran)", Urban Sociological Studies, 2(5), 143-170. (Persian).

Garavandi, Sh. (2019). "Rural Social Welfare; Definitions and Measuring Factors Affecting It (Case Study: Villagers of Mansour Aghaei Ravansar Subdistrict)", Development Strategy Quarterly, 16(61): 71-85. (Persian).

Heidari Sarban, V. (2014). "Measuring and Prioritizing Rural Areas in Terms of Social Welfare Levels; Case Study: Pars Abad County", Spatial Planning, 4(3): 61-76. (Persian).

Heidari Sarban, V.; Ebrahimpour, H.; Nemati, V. (2015). "Rural Development with Emphasis on Management Requirements", Mohaghegh Ardabili University Press, First Issue. (Persian).

Heidari Sarban, V.; Yari Hesar, A.; Saeb, Sh. (2016). "Investigating the Effects of Tourism on Improving Social Welfare Indicators (Case Study: Onar and Kojang Villages, Meshginshahr County)", Social Welfare. 16 (63): 127-157. (Persian).

Kandulu, J. M. (2023). Improving the social welfare of rural households in South Asia and Africa through effective rural development interventions (Doctoral dissertation).

Mehrbani, V. (2012). "Rural Household Health and Social Welfare in Iran", Social Welfare, 12(47): 61-83. (Persian).

More, A., Mittal, P., Singh, S., & Sinha, R. (2022). "Integrated Social Registry: A potential pathway towards efficient rural welfare delivery", in Proceedings of the 15th International Conference on Theory and Practice of Electronic Governance (pp. 360-368).

Vafaei, E.; Mohammadzadeh, P.; Asgharpour, H.; Fallahi, F. (2018). "Evaluation of Social Welfare and Convergence of Welfare of Iranian Provinces for Measuring the Development of Iranian Regions", Journal of Economic Modeling, 12(3): 1-23. (Persian).

Valigholizadeh, A. (2019). "Explanation of the Economic Effects of Climate Change on the Life of Human Societies", Quarterly Journal of Geographical Space, 19(67): 161-198. (Persian).

Development of Social Welfare in Rural Areas of Dashti County with Emphasis on Sociological Approach

Seyede Ozra Hosseinianpour[1], *Gholamreza Jafarinia (Ph.D)*[2]
Ensiyeh Mahini (Ph.D)[3]

Abstract:

The aim of this article is to develop social welfare in rural areas of Dashti County with an emphasis on the sociological approach. The research method is developmental in terms of its purpose and qualitative in terms of data type with an exploratory approach, which used the interview content analysis method. The statistical population consisted of managers and specialists in the rural area of Dashti County, who were 15 people using the purposive sampling method and the theoretical saturation principle. Data analysis was performed using content analysis in the "*MAXQDA*" software. The results of the research showed that in the analysis of the data obtained from the interviews, they were examined in the form of 49 main categories, each of which included numerous dimensions and indicators, which were determined by specifying the categories of conditions, interaction-process, and consequences as basic dimensions for the initial formation of the conceptual framework of the research. Finally, economic consequences, social consequences, cultural consequences, environmental consequences, infrastructural consequences, environmental barriers, economic barriers, social barriers, support barriers, cultural barriers, infrastructural barriers and managerial and organizational barriers, which are the outputs of the model, were proposed as consequence categories. Then, it was time for selective coding, which should be designed by combining and combining the categories obtained from the previous stages, to design the conceptual framework of the research. In this study, the researcher examined the categories obtained from open and axial coding in order to design the model.

Key Concepts: *Social Welfare, Rural Development, Environmental, Dashti County*

[1] PhD student Depatment of Sociology of social Issues, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran, hosseinpour.1355@gmail.com
[2] Associate Professor, Socioloy, Department Socioloy, Faculty Socioloy, University, Islamic Azad University Bushehr, Iran (Corresponding Author), jafarinia_reza@iaubushehr.ac.ir
[3] Assistant Professor, Department of Islamic Studies, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran, nc1388@hotmail.com

© 2019 by the authors. Licensee SCU, Ahvaz, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license) (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).